

Szabó Krisztián¹: A tanú zártcélú távközlő hálózat útján történő kihallgatása, mint a tanúvédelem külön nem nevesített eszköze

Debreceni Jogi Műhely, 2009. évi (VI. évfolyam) 4. szám (2009. október) 23-28.

A telekommunikációs eszközök fejlődésével lehetővé vált, hogy valaki videokapcsolat útján kommunikálhasson egy másik helyiségben, épületben, városban vagy államban tartózkodó személlyel. A zártcélú távközlő hálózat útján történő tárgyalás tartásának lehetőségét a 2002. évi I. törvény 146. §-a iktatta be a 2003. július 1. napjától hatályba lépett Be. szabályai közé. A jogintézmény elsősorban a technika fejlődésére tekintettel - t.i., hogy a „zártcélú televíziós berendezések széleskörű alkalmazása révén technikai szemszögből nincs akadálya annak, hogy a tanú ne a tárgyalóteremben, a vádlott fizikai jelenlétében tegyen vallomást”² - olyan költség- és időkímélő megoldást³ jelent az eljáró bíróság számára, amelynek „nemcsak perökönómiai és biztonsági, hanem fontos tanúvédelmi jelentősége”⁴ is van. Ez utóbbi indokoltságával kapcsolatban KEMÉNY Gábor lakonikus egyszerűséggel rámutat, hogy „a tárgyalóteremben, ha meg kell jelennie a tanúnak, minden tanúvédelmi lehetőség megszűnik”,⁵ tehát ennek kivédésére a zártcélú távközlő hálózat útján történő kihallgatás majdnem tökéletes alternatívát nyújt.

Mivel elsősorban a terhelt jelenlétében tett tanúvallomás megtételével szükségszerűen együtt járó presszió alól mentesít ez a lehetőség, ezért előnyösen befolyásolja a tanúk vallomástételi hajlandóságát és a vallomások értékét, ugyanakkor a tárgyalási garanciák érvényesüléséből sem von le semmit. Az intézmény alkalmazása ugyanis sem a szóbeliség, sem a közvetlenség elvét nem sérti, tekintve, hogy a tárgyalás és a kihallgatás helyszíne között egyidejű kép- és hangkapcsolat van. Mínderre tekintettel javasolja BORAI Ákos is ezen jogintézmény alkalmazását egyidejűleg a tanú személyi adatainak zárt kezelésével.⁶

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának "A tanúk megfélemlítéséről és a védelemhez való jogról" szóló R (97) 13. számú Ajánlása (a továbbiakban: Ajánlás) a szervezett bűnözéssel szembeni intézkedések körében említi annak lehetőségét, hogy a vádlott és a tanú külön helyiségben tartózkodjon a vallomás megtételekor, illetve készüljön audiovizuális felvétel az előzetes tanúkihallgatásokról. A videokonferenciás meghallgatás lehetőségét azonban kizárólag az Ajánlás indokolásának 123. pontja nevesíti nemzetközi együttműködés keretében megvalósuló jogsegély formájában. Az Európa Tanács 2005. április 20. napján kelt "A tanúk és az igazságszolgáltatással együttműködők védelméről" szóló Rec (2005) 9. számú ajánlásának 17. pontja a tanúk és az együttműködő személyek védelmének egyik eszközét szintén a videokonferenciás meghallgatások alkalmazásában látja.

Az Európai Unió Tanácsának 1995. november 23. napján kelt "A szervezett bűnözés elleni küzdelem során a tanúk védelméről" szóló 95/C/327/04. számú állásfoglalásának A/8. pontja is szorgalmazza, hogy a tagállamok ezen hatékony tanúvédelmi eszköz elterjedése érdekében tegyenek meg minden lépést. Ezen túlmenően azonban további iránymutatást az állásfoglalás nem ad.

A Nemzetközi Büntetőjogi Társaság 1999. szeptemberi budapesti kongresszusát megelőzően a nemzetközi bűnügyi együttműködéssel foglalkozó IV. szekció előkészítő kollokviuma kifejezetten az új technológiák, azon belül is a videokonferencia használatának támogatása mellett foglalt állást.⁷ A kongresszus határozatából is kiderül, hogy a videokonferencia útján történő meghallgatásnak nem kizárólag tanúvédelmi indokai lehetnek, hanem a bűnügyi

jogsegély területén is hasznos jogintézményről van szó: „Bátorítani kell az új technológiák (mint pl. a videokonferencia) használatát a külföldről való bizonyíték szerzésben.”⁸

Az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezmény 24. cikk (2) bekezdésének b) pontja szintén szorgalmazza, hogy a tanú védelme érdekében olyan bizonyítási eljárási szabályokat fogadjanak el a részes államok, amelyek megengedik, hogy a tanú a vallomását a biztonságát is szavatoló módon - t.i. kommunikációs eszközök, például videokapcsolat, vagy más megfelelő módszerek alkalmazása útján - tehesse meg.

A jogsegély keretében történő tanúmeghallgatások új formáiról rendelkezik az Európai Unió 2000. május 29-én elfogadott "Büntetőügyekben nyújtandó kölcsönös jogsegélyről" szóló egyezménye (a továbbiakban: Jogsegélyegyezmény) is, amikor lehetőséget ad a videó-, és a telefonkonferencia keretében történő vallomástételre. Arra a körülményre figyelemmel, hogy napjainkra elképzelhetlenné vált egyes bűncselekmények felderítése, a bizonyítási eszközök megszerzése, a büntetőeljárás lefolytatása más államok igazságszolgáltatási szerveivel történő együttműködés nélkül, nem lepődhetünk meg azon, hogy egy uniós jogsegélyegyezmény megalkotásának szükségességét már az 1995 áprilisában a gyakorló jogászok számára rendezett szemináriumon hangsúlyozták, mivel már ekkor látható volt, hogy az Európai Uniónak megfelelő eszközrendszerrel kell felvérteznie magát az igazságügyi együttműködés területén is. A Jogsegélyegyezmény az első konvenció ezen jogterületen, amelyet az európai uniós szerződés hatályba lépése óta elfogadtak, melynek teljeskörű elemzése természetesen nem tartozik jelen tanulmány tárgyához,⁹ azonban kiemelendők a bizonyítással kapcsolatos azon szabályok, melyek a tanúk és szakértők, illetve bizonyos esetekben a vádlott videó-, vagy telefonkonferencia útján történő kihallgatására is lehetőséget adnak. A magam részéről maradéktalanul egyetérték FARKAS Ákos azon megállapításával, miszerint „ezek a rendelkezések a jogsegély hagyományos fogalmát teljes mértékben átértelmezik és egy gyorsan egységesülő európai térség képét vetítik előre.”¹⁰

Az Ajánlásban rögzített tanúvédelmi-, és a Jogsegélyegyezményben fentebb vázolt új jogsegélyforma bevezetésére viszonylag gyorsan reagált a hazai jogalkotás is, ám bár az egyes részletszabályok nem pontosan egyeznek meg a videó-, és telefonkonferencia útján történő meghallgatás esetében. A Be. hatályba lépését követően hazánkban is lehetségessé vált a tárgyalás zártcélú távközlő hálózat útján történő megtartása, mely jogintézmény bevezetését elsődlegesen a tanúvédelem illetve a tanú kímélete, és az áldozatvédelem előtérbe kerülése indokolta, ugyanakkor jelentős szerepe volt a nemzetközi szabályozás alakulásának, valamint az eljárás lehető leggyorsabb és biztonságosabb lebonyolításához fűződő érdekeknek. A Be. 244/A-244/D. §§-ai a zártlancú távközlő hálózat útján történő tárgyalás megtartásának szabályait tartalmazzák, amelyek a tanú illetve a vádlott ilyen módon történő meghallgatására vonatkoznak, ha azok külön jogszabályban meghatározott tanúvédelmi programban vesznek részt, vagy védelmük ezt egyébként indokoltá teszi

Kiemelendő, hogy a zártcélú hálózat pontos jogi meghatározását sem a Be., sem egyéb jogszabály nem tartalmazza a jogbiztonság szempontjait is kielégítő módon.¹¹ Jogforrástanilag nem túl szerencsésen az 1/2006. számú OIT szabályzat ad eligazítást a fogalmat illetően, melynek 2. § 1. pontja értelmében a zártcélú távközlő hálózat olyan, a bírósági tárgyalóteremben lévő kép- és hangfelvevő, valamint a továbbító mobil alrendszerrel összekötött rendszer, amely vezérlőrendszere révén alkalmas a különböző tárgyalási helyszínek közötti távmeghallgatás lebonyolítására, kép- és hangfelvétel készítésére, digitális rögzítésére, továbbítására és elsősorban a bíróságokon elhelyezett back-office alrendszer

segítségével a naplózást és a hozzáférhetetlenséget biztosító tárolására. A Be. zárláncú távközlő hálózat útján történő kihallgatásra vonatkozó rendelkezései funkciójukban a Jogsegélyegyezményben szabályozott video- és telefonkonferenciás meghallgatásnak felelnek meg, ezért a következőkben ezeket összehasonlítva mutatom be, mivel az alkalmazásra vonatkozó részletszabályok csupán ebben a két joganyagban találhatók.

A Jogsegélyegyezmény 10. cikkelye ezen módszer alkalmazási feltételeinek alapjait rakja le, amikor lehetőséget ad arra, hogy az igazságügyi hatóságok tanúként vagy szakértőként hallgassanak meg valakit, aki egy másik tagállam területén tartózkodik, és akinek személyes jelenléte nem lehetséges vagy kívánatos.¹² A Be. 244/A. § (1) bekezdésével összevetve megállapíthatjuk, hogy a törvény értelmében a szakértő zártcélú távközlő hálózat útján történő meghallgatása nem lehetséges, kizárólag a tanú vagy a vádlott meghallgatására van lehetőség ilyen módon.

A Be. alapján a bíróság tanácsának elnöke hivatalból, vagy indítványra a következő esetekben rendelheti el indokolt végzéssel a zártcélú hálózaton történő meghallgatását a tanúnak vagy a vádlottnak:

- a tizennegyedik életévét be nem töltött tanúnak a meghallgatása,
- annak a tanúnak a meghallgatása, akinek sérelmére az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekmények, vagy a házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények körébe tartozó vagy más, személy elleni erőszakos bűncselekményt követtek el,
- annak a tanúnak a meghallgatása, akinek a tárgyaláson való megjelenése egészségi állapotára vagy más körülményre tekintettel aránytalan nehézséggel járna,
- annak a tanúnak vagy vádlottnak a meghallgatása, aki a külön jogszabályban meghatározott tanúvédelmi programban vesz részt, vagy a védelme ezt egyébként indokoltá teszi,
- annak a fogva lévő vádlottnak vagy tanúnak a meghallgatása, akinek a tárgyaláson való megjelenése a közbiztonság veszélyeztetésével járna.

Látható, hogy az első három lehetőség a tanú kímélete szempontjából jelentős, míg a negyedik pont egyértelműen a tanúvédelmi rendelkezést tartalmaz. A Be. Magyarázat alapján megállapíthatjuk, hogy „a zártcélú távközlő hálózat ebben az esetben [...] a tanúvédelem kiegészítő eszközeként működik.”¹³ A hivatkozott jogszabály, amely a kihallgatás lehetőségét megalapozza a büntetőeljárásban részt vevők, az igazságszolgáltatást segítő Védelmi Programjáról szóló 2001. évi LXXXV. törvény, de a kihallgatás e formában történő megvalósítására lehetőség van akkor is, ha a tanú védelme ezt egyébként indokoltá teszi.

Indítványozásra jogosult az ügyész, a vádlott, a védő, a tanú, a tanú érdekében eljáró ügyvéd, a kiskorú gondozója vagy törvényes képviselője.¹⁴ Az indítvány tartalmára nézve a Be. nem ad eligazítást, megítélésem szerint a feltételek fennállását az utolsó három esetben valószínűsítene kell az indítványozónak, míg az első két esetben a feltételeknek objektíven kell megvalósulniuk. A felsorolt okokat áttekintve egyetérték a Be. miniszteri indokolásában foglaltakkal, amely szerint azok „elsősorban a tanúvédelem körébe tartozóak, ideértve azokat az eseteket, amikor a tanú életkora folytán óvando a vádlottal való személyes találkozástól, illetve amikor a jogszabályban meghatározott cselekmények sértettjei tekintetében teszi lehetővé a zártcélú távközlő hálózat útján történő kihallgatást.”¹⁵

A Jogsegélyegyezmény alapján a videokonferencia útján történő meghallgatásra vonatkozó kérelemnek tartalmaznia kell az általános kellékeken túlmenően azt az indokot, hogy miért

nem lehetséges vagy kívánatos a tanú vagy a szakértő számára a személyes megjelenés. A *nem kívánatos* esetek körébe tartozhat például, ha nagyon fiatal vagy nagyon idős tanú meghallgatása szükséges, vagy a tanú nagyon rossz egészségi állapotban van. A magam részéről úgy gondolom, hogy ebbe a körbe tartozik az az eset is, amikor egy esetlegesen pár mondatból álló vallomás miatt kellene a tanúnak több száz kilométert utaznia, nem is szólva annak költségvonzatáról. A tanúvédelmi okok a *megjelenése nem lehetséges* esetek körébe tartoznak, vagyis ha a tanú vagy a szakértő súlyos veszélynek lenne kitéve személyes megjelenése esetén. Megállapíthatjuk tehát, hogy amíg a Jogsegélyegyezmény nem tartalmaz taxatív felsorolást arra nézve, hogy mely esetekben alkalmazható annak 10. cikkelye, addig a Be. kivételt nem engedő módon felsorolja azokat az eseteket, amikor a tanács elnöke elrendelheti a zártcélú hálózaton történő meghallgatást. A lehetséges alkalmazás esetei azonban alapjaiban megegyeznek a két jogforrás alapján. A kérelem tartalmára nézve azonban kizárólag a Jogsegélyegyezményben találhatunk rendelkezéseket.

A Be. alapján a zártcélú távközlő hálózat útján történő kihallgatást biztosító rendszerek a hozzájuk rendelt szállítóeszközökkel együtt az OIT Hivatal tulajdonában vannak, amely gondoskodik a rendszerek üzemeltetéséről, szállításáról, kezeléséről, tárolásáról, a működtetés költségeinek biztosításáról és a bíróságok használati igényeinek egyeztetéséről.¹⁶ Amennyiben a tanács elnöke indítványra vagy hivatalból dönt a zártcélú távközlő hálózat alkalmazásáról, úgy a szolgálati út betartásával jelzi az igényt az OIT Hivatalánál, amely tájékoztatja az igény teljesíthetőségéről és a várható költségekről. Ezt követően a bíróságnak nyilatkoznia kell, hogy a közölt feltételek mellett fenntartja-e a kérelmét, és csak ezt követően születhet végleges bírói döntés az alkalmazásról.¹⁷ Megítélésem szerint nem helyes a költségektől (is) függővé tenni a jogintézmény alkalmazásáról szóló döntést, mivel ez nem írhatja felül vagy befolyásolhatja a tanú védelemének elsődleges érdekét. A Jogsegélyegyezmény alapján a videokapcsolat megteremtésének, illetve kiépítésének költségeit, a tanúk és a szakértők utazási költségeit, a tolmács díjazását főszabályként a megkereső állam megtéríti a megkeresett államnak, hacsak az annak egészétől vagy egy részétől el nem tekint.

A Be. 244/B. § alapján a zártláncú távközlő hálózat útján kihallgatandó tanút vagy vádlottat a kihallgatást biztosító bíróságon vagy a fogva tartást végrehajtó intézetben egy elkülönített helyiségben kell elhelyezni. Garanciális jellegű szabály, hogy az elkülönített helyiségben egy bírónak jelen kell lennie. A jelenlét joga megilleti továbbá a tanú érdekében eljáró ügyvédet, a kiskorú tanú törvényes képviselőjét vagy gondozóját, a szakértőt és a tolmácsot. Biztosítani kell, hogy a tárgyaláson jelen lévők láthassák az elkülönített helyiségben tartózkodókat, azonban a tanú személyazonosságának megállapítására alkalmas egyedi tulajdonságai a közvetítés során technikai úton torzíthatók (pl. hangja, arcvonásai).

A Jogsegélyegyezmény alapján a meghallgatás során a megkeresett állam illetékes igazságügyi hatóságának képviselője mindvégig jelen kell, hogy legyen, azonban részvétele az eljárásban csak a hitelesítés funkcióját hivatott betölteni. Felelőssége ez alapján csak a meghallgatott személy személyazonosságának igazolására terjed ki, a meghallgatást érdemben azonban már a megkereső tagállam hatósága bonyolítja le saját nemzeti joga szerint. Az igazságügyi hatóságok szükség esetén megegyeznek a meghallgatott személy védelmének módjáról, feltételeiről. A kilencedik szakasz lehetőséget biztosít a tagállamoknak, hogy amennyiben szükségesnek ítélik meg, úgy a vádlottat is kihallgathatják videokonferencia útján. A legfontosabb eltérés, hogy amíg a tanúnak vagy a szakértőnek a beleegyezése nem feltétele az ilyen formában történő meghallgatásnak, addig a vádlottnak mindenképpen szükséges megszerezni a beleegyezését.

A 2000 májusában Balatonfüreden megtartott Ötödik Magyar Jogászegyülés büntetőjogi szekciójának ajánlásai közül kiemelendő, hogy a különösen védett tanúk alkalmazása esetében egyértelműen rögzítésre került: „*ki kell elégíteni [...] azon igényhez fűződő követelményeket, hogy a tanúhoz a tárgyalás során szóban is kérdéseket intézhessenek a vád és különösen a védelem funkcióját gyakorló felek. Ennek érdekében [...] meg kell teremteni a szükséges, biztonságot nyújtó hang- és képtovábbítási (audiovizuális) eszközök használatának jogi és tárgyi feltételeit.*”¹⁸ Látható, hogy ezzel a megoldással két, egyébiránt önmagában is tanúvédelmi funkciót ellátó megoldás összekapcsolására kerülne sor, amely által érdekes módon a védelem számára is szélesebb körben nyílna lehetőség a különösen védett tanúk vallomásának ellenőrzésére, amely garanciális szempontok alapján igen lényeges követelmény lenne. A praktikum szempontjából is előnyös lenne ez a megoldás, ugyanis a tárgyalás időtartama rövidíthető volna, minthogy a különösen védett tanú azonnal, a nyomozási bíró által foganatosított újabb kihallgatás nélkül válaszolhatna a hozzá intézett kérdésekre. Amennyiben pedig olyan tanúról van szó, aki közeli kapcsolatban van a terhelttel, ezért már a hangjáról is felismerhető lenne, úgy annak hangja eltorzítható lenne.¹⁹

A különösen védett tanú esetében a kérdésfeltétellel és a válaszadással kapcsolatos szabályok „*komoly idővesztést jelentenek, jelentősen meghosszabbodik a tárgyalás időtartama [...].*”²⁰ Bizonyos esetekben esetlegesen detektívtükör vagy paraván alkalmazása is elegendő lenne a tárgyalóteremben tartózkodó tanú anonimitásának biztosításához (bár ebben az esetben is problémát jelentene ennek gyakorlati kivitelezése, elsősorban a tárgyalóterem előtti várakozásra vagy a tárgyalás utáni eltávozásra figyelemmel), de abban az esetben ha a különösen védett tanút már hangjáról azonosítani tudja a vádlott, úgy a zárt célú távközlő hálózat útján történő kihallgatás nyújtana megfelelő védelmet,²¹ melynek során a tanú arca és hangja torzítható.²²

A Be.-nek a védelem kérdésfeltevésére vonatkozó szabályait áttekintve láthatjuk, hogy ezen két tanúvédelmi mód kombinált alkalmazására a törvény nem biztosít kifejezett lehetőséget, nem vagylagos a különösen védett tanúhoz intézendő kérdések feltételének módja. Pedig ahogy azt már korábban hangsúlyoztuk, ezzel a megoldással a védelem számára is szélesebb körben nyílna lehetőség a különösen védett tanúk vallomásának ellenőrzésére, amely egyáltalán nem elhanyagolható körülmény, különösen, ha figyelemmel vagyunk az EJEB vonatkozó döntéseire is.

ERDEI Árpád szerint is erőteljesen kérdéses, hogy „*a nyomozási bíró előtt tett vallomás kivonatának felolvasásával a közvetlenség elvén ejtett csorba s a védelem jogának a közvetlen kérdésfeltevés lehetetlensége miatti korlátozása az alapvető jogok szempontjából még elviselhető-e.*”²³ Megítélése szerint a nyomozási bíró igénybevétele az anonim tanú kihallgatásához nem szünteti meg azokat az aggályokat, amelyeket a közvetlenség elvének és a védelem jogának sérelme jelent. TÓTH Mihály szintén hasonló álláspontra helyezkedik, amikor az anonim tanú esetében a fegyverek egyenlőségének elvével és a védelem jogaival összefüggésben felmerülő kérdésekkel kapcsolatban kijelenti: „*Máig nem dőlt el megnyugtatóan, hogy a nyomozási bíró általi esetleges ismételt kihallgatások - újabb és újabb védelmi kérdésekre nézve - e helyzet ellensúlyozására valóban hatékony ellensúlyt teremtenek-e.*”²⁴ A helyzet megoldását ő is a zártcélú láncon történő kihallgatás lehetővé tételében látja az anonim tanúk esetében, melynek révén nem vitásan növekednének az eljárási garanciák, és erősödne a különösen védett tanú vallomásának hitelt érdemlősége.²⁵

A két módszer kombinált alkalmazása ellen egyetlen tényező szólhat, mégpedig az, hogy a különösen védett tanú a hozzá intézett kérdésekkel kapcsolatban, vagy esetleg a vallomása

során egyébként egy-egy át nem gondolt mondattal, szófordulattal elárulhat a személyazonosságára vonatkozó körülményeket is, és míg a hatályos Be. szerinti eljárás során a jegyzőkönyvi kivonat elkészítése során ez a nyomozási bíró által ez orvosolható, addig a közvetlen kihallgatást lehetővé tévő zártcélú távközlő hálózat útján történő meghallgatás alkalmával ez bizony kivitelezhetetlen és orvosolhatatlan lenne. Mindazonáltal amennyiben a nyomozási bírót alkalmasnak tartjuk arra, hogy csak olyan bizonyítási anyagot továbbítson az ítélező bíróság részére, amelyből a különösen védett tanú személyi adataira nem lehet következtetni, akkor a következőket is feltételezhetjük: „*az ügyet részletesen ismerő ítélező bíró a kihallgatást is irányíthatja így, a felek által feltett kérdések esetében pedig előzetes ellenőrzést, szűrést gyakorolhat és szükség esetén megfelelően kioktathatja a tanút.*”²⁶

¹ Egyetemi adjunktus, DE-ÁJK Büntetőeljárásjogi Tanszék.

² BÓCZ Endre, *A tanúvédelemről*, Kriminológiai Közlemények, 1996, 54. szám, 109.

³ HOLÉ Katalin - KADLÓT Erzsébet [szerk.], *A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény magyarázata*, IV. kötet, 116.

⁴ KERTÉSZ Imre, *A még különösebben védett tanú*, Belügyi Szemle, 2001, 11. szám, 31.

⁵ KEMÉNY Gábor, *Büntető eljárásjogunk tanúvédelemmel kapcsolatos módosításai, a bennük rejlő lehetőségek tükrében*, Belügyi Szemle, 2000, 10. szám, 97.

⁶ BORAI Ákos, *A tanúvédelem II. rész*, Rendészeti Szemle, 1994, 11. szám, 22-24.

⁷ Erről részletesen: GYÖRGYI Kálmán, *A XVI. Nemzetközi Büntetőjogi Kongresszus előkészítő kollokviumai*, Magyar Jog, 1999, 4. szám, 255.

⁸ HOLLÁN Miklós, *A XVI. Nemzetközi Büntetőjogi Kongresszus határozatai*, Magyar Jog, 2000, 2. szám, 121.

⁹ Arról részletesen lásd a szerző erről szóló tanulmányát: SZABÓ Krisztián, *Az Európai Unió eljárási jogsegélyegyezménye* in: *Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium 4/2.*, szerk. STIPTA István, Miskolc, 2004, 139-167.

¹⁰ FARKAS Ákos, *Büntetőjogi együttműködés az Európai Unióban*, Bp., 2001, 111.

¹¹ HOLÉ - KADLÓT [szerk.], *A büntetőeljárásról [...]*, IV. kötet, 116.

¹² A módszer alkalmazhatósága körül sokáig komoly viták folytak Európában. Végül is a tagállamok azt a többségi álláspontot alakították ki, hogy a video-, vagy telefonkonferencia útján történő meghallgatás minden körülmények között a megkeresett tagállam igazságügyi hatósága képviselőjének jelenlétében folytatható le, szemben a „dél-afrikai modellel”, ahol erre nincs szükség. M. NYITRAI Péter, *Nemzetközi bűnügyi jogsegély Európában*, Bp., 2002, 234.

¹³ HOLÉ - KADLÓT [szerk.], *A büntetőeljárásról [...]*, IV. kötet, 127.

¹⁴ A Be. Magyarázat az indítványozók körében az ügyész jogainak gyakorlására tekintettel felsorolja a magánvádlót és a pótmagánvádlót is. HOLÉ - KADLÓT [szerk.], *A büntetőeljárásról [...]*, IV. kötet, 120.

¹⁵ *Az 1998. évi XIX. törvény indokolása a büntetőeljárásról*, Részletes indokolás a 244/A. §-hoz, Complex CD-Jogtár, 2008. július 31.

¹⁶ Erről részletesen: HOLÉ - KADLÓT [szerk.], *A büntetőeljárásról [...]*, IV. kötet, 118.

¹⁷ Az eljárásról részletesebben: HOLÉ - KADLÓT [szerk.], *A büntetőeljárásról [...]*, IV. kötet, 120-122.

¹⁸ *Az Ötödik Magyar Jogászgűlés ajánlásai*, Magyar Jog, 2000, 6. szám, 322.

¹⁹ Erről részletesebben: KEMÉNY, *Büntető eljárásjogunk [...]*, 97.

²⁰ KEMÉNY, *Büntető eljárásjogunk [...]*, 91.

²¹ Az Ajánlás előkészítés során Svédország csak az audovizuális eszközök közbeiktatásával végzett kihallgatással tartotta elfogadhatónak az anonim tanú jogintézményét, ennek hiányában kereken elutasította azt. Erről részletesen: BÓCZ Endre, *Ismét a tanúvédelemről*, Belügyi Szemle, 1995, 6. szám, 4.

²² KEMÉNY, *Büntető eljárásjogunk [...]*, 97.

²³ ERDEI Árpád, *Nem a koncepció és nem is a mása - Etűd az 1998. évi XIX. törvény kialakulásának vizsgálatához* In: *De iuris peritorum meritis, Studia in honorem Endre Bócz*, [szerk. DOMOKOS Andrea - DERES Petronella], Bp., 2007, 44.

²⁴ TÓTH Mihály, *Adalékok új büntetőeljárású törvényűnk mozgalmas gyermekeihez (Tanúvédelem és iratismertetési jog a modifikációk sodrában)* In: *Dolgozatok Erdei Tanár Űrnak* [szerk. HOLÉ Katalin, KABÓDI Csaba, MOHÁCSI Barbara], Bp., 2009, 426.

²⁵ „Ezért nem biztos, hogy ha már a tárgyalás zártcélú közvetítésének lehetőségét megteremtettük, mereven el kell zárkóznunk az ilyen közvetítés révén védeni kívánt tanú és a különösen védett tanú státuszának merev elhatárolásától.” TÓTH, *Adalékok [...]*, 426.

²⁶ TÓTH, *Adalékok [...]*, 426-427.